

Självständigt arbete (15 hp)

Författare		Program/Kurs
Erik Söderqvist		OP SA 18 - 21
Handledare		
		Antal ord: 11529
Marcel Mangold	Beteckning	Kurskod
		1OP415
<p>OPERATION ALLIED FORCE UR ETT TIDSPERSPEKTIV</p> <p><u>ABSTRACT:</u> In the spring of 1999 NATO started the air campaign Operation Allied Force against the Serb president Slobodan Milošević's dictatorship. Operation Allied Force unfolded during a 78-day long campaign in former Yugoslavia. The aim of the operation was to stop the ethnic cleansing of Kosovo Albanians in the Serb province Kosovo. The operation, that initially was supposed to be over in a week, continued for almost three months. Why did the campaign take such a long time compared to what was predicted?</p> <p>The aim of this study was to analyze Operation Allied Force from a time perspective to be able to tell why the operation became so protracted. The analyze was made by consuming two of the best well-known air power theories written by Robert A. Pape and John A. Warden. The result showed that there were several different factors that contributed to the protracted process. Too strict rules of engagement, few targets, lack of resources and the lack of a unified strategy inside NATO are believed to be the main factors that caused the lengthy process.</p> <p><u>Nyckelord:</u> Operation Allied Force, Kosovo 1999, Warden, Pape, tidsperspektiv, Milošević</p>		

Innehållsförteckning

1. INLEDNING.....	3
PROBLEMFÖRMULERING.....	3
FORSKNINGSÖVERSIKT.....	5
SYFTE.....	7
FRÅGESTÄLLNING.....	8
AVGRÄNSNINGAR.....	8
DISPOSITION.....	9
2. TEORI.....	9
JOHN A. WARDEN III - FEMRINGSMODELLEN.....	10
Femringsmodellen.....	10
Tyngdpunkter.....	11
Parallella attacker.....	12
ROBERT A. PAPE – DEN NEKANDE TVÅNGSMAKTEN.....	13
Direkt flygunderstöd.....	13
Operativ interdiktio.....	14
Strategisk interdiktio.....	14
TEORIDISKUSSION.....	15
3. METOD.....	16
FORSKNINGSDESIGN.....	16
METOD FÖR DATAINSAMLING.....	16
MATERIAL OCH KÄLLKRITIK.....	17
FORSKNINGSETIK.....	18
VAL AV FALL.....	19
OPERATIONALISERING.....	19
4. ANALYS.....	21
HÄNDELSEFÖRLOPP AV OPERATION ALLIED FORCE.....	21
ANALYS WARDENS TEORI.....	24
Femringsmodellen.....	24
Parallella attacker.....	26
ANALYS PAPES TEORI.....	27
Direkt flygunderstöd.....	27
Operativ interdiktio.....	29
Strategisk interdiktio.....	30
SAMMANSTÄLLNING AV ANALYS.....	32
5. AVSLUTNING.....	33
RESULTAT.....	33
RELEVANS FÖR PROFESSIONEN.....	35
BEHOV AV VIDARE FORSKNING.....	36
LITTERATUR OCH REFERENSFÖRTECKNING.....	37

1. Inledning

Problemformulering

Den 24 mars 1999 inledde NATO operationen Operation Allied Force (OAF) i syfte att stävja Serbiens president Slobodan Miloševićs framfart i Kosovo. Milošević kom till makten efter valsegern 1989, vilken han till stor del vann på grund av sina löften om att återta serbernas status i den självständiga provinsen Kosovo och att skapa ett ”större Serbien”. Under 90-talet skulle Milošević styra skapa stora oroligheter och inbördeskrig bland de olika etniska grupperna i forna Jugoslavien. Efter den förre diktatorn Josip Broz Titos död öppnades gamla sår och de tre etniska grupperna serber, kroater och muslimer stod åter i en spänd relation. De olika etniska grupperna började tidigt 90-tal bryta sig ur Jugoslavien, något som ledde till ett flertal inbördeskrig och brutala ageranden från Milošević regim.¹ 1992 förklarade sig Bosnien-Hercegovina självständigt vilket ledde till en etnisk rensning från serbiskt håll. 1994 bedömde bosniska regeringen att minst 140 000 personer var dödade eller försvunna och omkring 160 000 skadade.² Serberna hade under en längre tid känt sig förtryckta av den stora mängden kosovoalbaner i den serbiska provinsen Kosovo och nu skulle serberna återta kontrollen. Under det följande decenniet påbörjades förtryck och en etnisk rensning av albaner i Kosovo.³ Albanska tidningar, radio- och tv-kanaler förbjöds. Även skolor, universitet och statliga arbetsgivare nekade och avskedade albaner.⁴

Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSCE) fick under 1998 skicka observatörer till Kosovo för att säkerställa att den rådande konflikten följde de överenskommelser som förhandlats fram. Observatörerna kunde snart konstatera att den etniska rensningen fortsatte.⁵ NATO annonserade då att nödvändiga militära medel kommer att nyttjas för att säkerställa att Serbien avslutar sina aktioner i Kosovo. Denna avskräckning skulle visa sig vara lönlös och den 16 januari 1999 gick serbiska paramilitära och polisiära styrkor in i byn Racak och dödade 45 civila albaner. Denna händelse återges senare som det som till del fick bägaren

¹ ”Balkans war: a brief guide”, BBC, 03 2016, <https://www.bbc.com/news/world-europe-17632399>.

² Michael J. Kelly, ”Can Sovereigns Be Brought to Justice? The Crime of Genocide’s Evolution and the Meaning of the Milosevic Trial”, *St. John law review*, nr vol 76 (2002): 300–302.

³ Benjamin S. Lambeth, *NATO’s air war for Kosovo: a strategic and operational assessment*, Project Air Force series on Operation Allied Force (Santa Monica, CA: Rand, 2001), 6.

⁴ John Andreas Olsen, red., *A history of air warfare*, 1st ed (Washington, D.C: Potomac Books, 2010), 225.

⁵ Lambeth, *NATO’s air war for Kosovo*, 7.

att rinna över. NATO försökte nu förhandla med båda parterna i konflikten och komma fram till ett fredsavtal där NATO-styrkor skulle patrullera i områdena för att säkerställa ett eventuellt fredsavtal. Milošević gick inte med på detta och förberedde istället en offensiv mot Kosovo. Med det senaste årtiondets inbördeskrig, etniska rensning och konflikter i området nära i minnet var NATO fast beslutna att agera för att stävja våldet i Kosovo.⁶ Detta ledde till att NATO med USA i spetsen den 24 mars 1999 påbörjade en bombkampanj vilken då skulle bli unik i sitt slag.⁷ Detta var första gången någonsin en motståndare tvingats ge upp sina politiska mål genom att enbart luftstridskrafter nyttjats utan att det kostat några egna liv. Efter 78 dagar hade NATO tvingat Milošević till kapitulation. Förespråkare talade om att OAF var en historisk vattendelare i nyttjandet av luftstridskrafter medan motståndare menar att operationen var ett misslyckande då operationen inte utspelade sig så som beslutsfattare hade visualiserat den från början.⁸ OAF beräknades från början ta omkring tre dagar men slutade i en 78 dagar lång bombkampanj som drev på Miloševićs etniska rensning och tvingade över en halv miljon kosovoalbaner till flykt.⁹ Varför blev operationen drygt tre månader istället för några dagar eller på sin höjd ett par veckor som NATO hade förutspått?¹⁰ Kan OAF verkligen sägas vara en framgångssaga trots det utdragna förloppet och de konsekvenser det ledde till i form av fortsatt etnisk rensning?

Två av dagens mest uppmärksammade luftmaktsteoretiker är Robert A. Pape och John A. Warden. Professor Robert A. Pape förespråkar *Coercion by denial* vilket i korthet går ut på att slå ut motståndarens militära förmågor. Överste John A. Warden III menar istället att strategisk bombning av ledarskapet leder till framgång. Under OAF nyttjades olika former av luftmakt vilka det finns spår av i bådas teorier. Går det att med hjälp av dessa två luftmaktsteorier förklara varför NATO:s insats blev så utdragen? Detta är högst relevant att undersöka då agerande i koalitioner blir allt viktigare och det faktum att Sverige kan bli en del av en liknande operation.

⁶ Lambeth, 6.

⁷ Olsen, *A history of air warfare*, 228–29.

⁸ Daniel Byman och Matthew Waxman, "Kosovo and the Great Air Power Debate", *International Security* 24, nr 4 (2000): 5, <https://doi.org/10.1162/016228800560291>.

⁹ Lambeth, *NATO's air war for Kosovo*, 70.

¹⁰ Ivo H. Daalder och Michael E. O'Hanlon, *Winning ugly: NATO's war to save Kosovo* (Washington, D.C: Brookings Institution Press, 2000), 91.

Forskningsöversikt

Meningsskiljaktigheterna kring nyttjandet av luftmakt har funnits ända sedan flygets uppkomst. Giulio Douhet (1869 – 1930) var kanske den första framstående luftmaktsteoretikern och hävdade att det var förstörelse av motståndarens svaga punkter som skulle ge mest effekt. Förstörelse av dessa svaga punkter, vilka utgjordes av baser, industrier och befolkningscentra skulle leda till att fienden både tappade förmåga och moral för fortsatta strider.¹¹ Allt eftersom den teknologiska utvecklingen fortgått har diskursen kring luftmaktsutövandet vänt från att fokusera på bombning av befolkning och dess vilja och moral. Idag riktar sig diskussionen snarare mot precisionsvapen och den höga effekt som kan fås med luftmakt på grund av dess hastighet och höga förmåga att leverera effekt. Hur precisionsvapen bäst nyttjas är omdiskuterat där Pape och Warden står vid två olika läger.

Pape och Warden har i många avseenden vitt skilda uppfattningar om hur precisionsvapen bör nyttjas i krig och konflikter. Warden, f d överste i USAF, gav 1988 ut boken *The Air Campaign: Planning for combat*. Syftet var att skriva ett verk vilket beslutsfattare och taktiker kan nyttja som handledning och bollplank för tankar kring nyttjandet av luftmakt.¹² Warden förespråkar där strategisk bombning som den effektivaste formen av luftmakt. Genom att slå mot fiendens ledarskap med precisionsvapen skapas en paralys hos denne som leder till en oförmåga att leda och göra motstånd.

Pape släppte 1996 boken *Bombing to win: Air power and coercion in war*. Pape hävdar i sin bok att strategisk bombning bara är effektiv under långa krig eftersom effekterna som fås av dessa attacker inte ger omedelbar strategisk effekt. Under längre konflikter kan alltså strategisk luftmakt fungera för att successivt bryta ned motståndaren bit för bit.¹³ Pape menar till skillnad från Warden att luftmakt bör samverka med markförband för att på så sätt skapa synergier. Han menar, till skillnad från Warden, att en nekande strategi är effektivast, där motståndarens militära styrkor attackeras och försvagas till den grad att dessa tvingas ge upp.¹⁴

¹¹ Alf W Johansson, *Europas krig: militärt tänkande, strategi och politik från Napoleontiden till andra världskrigets slut* (Stockholm: Norstedt, 2010), 278.

¹² John A. Warden, *The air campaign: planning for combat*, Rev. ed (San Jose: toExcel, 1998), xiii.

¹³ Robert Anthony Pape, *Bombing to win: air power and coercion in war*, Cornell studies in security affairs (Ithaca, N.Y: Cornell University Press, 1996), 75.

¹⁴ Pape, 69–70.

Warden skriver i sin artikel *Strategy and airpower* från 2011 att tid är en kritisk faktor i krig. Han refererar till den legendariske militärstrategen Sun Tzu som sa, ”Vi må ha hört talas om dum hast i krig men vi har aldrig förknippat klipskhet med förseningar”. Warden kategoriserar även krig så simpelt som att *kort* är bra och *långt* är dåligt. Kategoriseringen kan göras på grund av vad han benämner som ”tidsvärdet i en handling” vilket syftar på att ju snabbare en handling kan utföras desto svårare är det för motståndaren att skydda och återhämta sig.¹⁵ Vidare presenteras en ”ideal plan” vilken är komprimerad i tid, attacker sker parallellt i stor omfattning samt att attackerna sker innanför motståndarens beslutscykel. Genom att nyttja den ideala planen blir kriget kortvarigt, sannolikheten att lyckas är större än vid en utdragen insats och kostnaden blir också låg eftersom det är ett begränsat antal attacker som utförs.¹⁶

Warden tar senare upp Kosovo 1999 som exempel där man initialt slog mot de serbiska stridskrafterna utan någon strategisk effekt för att under andra månaden parallellt attackera ledarskapet och andra tyngdpunkter hos motståndaren.¹⁷ Han drar då en slutsats om att det var dessa ökade attacker som ledde till Miloševićs kapitulation utan att argumentera för varför, något som kan vara föremål för kritisk granskning. Pape presenterar sin förklaring till Miloševićs kapitulation 2004 i artikeln *The true worth of airpower* där han menar att det var på grund av NATO:s hot om en markinvasion.¹⁸ Istället menar han att bombningarna, utan något stöd av markförband, ledde till tusentals albaners död på grund av Miloševićs ökade framfart i provinsen.¹⁹

I boken *Winning ugly, NATO's air war to save Kosovo* analyserar Ivo H. Daalder och Michael E. O'Hanlon OAF. De kritiserar där de som, i likhet Warden, menar att framgång nåddes av den intensifierade bombkampanjen eftersom argumenten för detta läggs fram utan några faktiska belägg. De nämner också att det genom historien funnits länder som bombats värre än Serbien och trots detta inte kapitulerat enbart på grund av flygbombningar.²⁰ Således kan Wardens förklaring av OAF te sig som förenklad med en argumentation som passar den strategi han förespråkar.

¹⁵ John A. Warden, ”Strategy and Airpower”, *Air & Space Power Journal* Spring (1), nr 25 (2011): 70–71.

¹⁶ Warden, 72.

¹⁷ Warden, 71.

¹⁸ Robert A. Pape, ”The True Worth of Air Power”, *Foreign Affairs* 83, nr 2 (2004): 121, <https://doi.org/10.2307/20033906>.

¹⁹ Pape, 117.

²⁰ Daalder och O'Hanlon, *Winning ugly*, 203.

NATO:s agerande i OAF har blivit mycket omdiskuterat. Daniel L. Byman och Matthew C. Waxman menar i artikeln *Kosovo and the great air power debate* att luftmaktsutövandet i OAF inte på egen hand var den kausala mekanismen som ledde till att Milošević till slut retirerade. De påstår snarare att det var en kombination av andra faktorer som hot om en landinvasion, diplomatiska relationer och förhandlingar är vad som ledde till Miloševićs kapitulation.²¹ Det finns därför anledning att fråga sig om det i Wardens teori om luftmakts avgörande roll i konflikter finns en övertro på dess förmåga att nå politiska mål. Även Papes förklaring till kapitulationen kan vara något förenklad.

Sett till de antaganden som gjordes kring tidsaspekterna om att Milošević skulle kapitulera inom några dagar finns det också anledning att utvärdera om Wardens och Papes luftmaktsteorier negligerar vissa aspekter av det faktum att människors handlingar är extremt svåra att förutspå. Möjligen var ett antagande om ett snabbt avslut helt enkelt ett naivt påstående av beslutsfattare i NATO.

Ett rimligt antagande är att konflikter önskas ta så kort tid som möjligt och på ett så effektivt sätt som möjligt. Att döma av diskursen kring nyttjandet av luftmakt finns anledning att konsumera teorierna mot fallet OAF dels för att avgöra vad som ledde till det utdragna förloppet men också för att kunna säga något om teoriernas användbarhet i framtida liknande insatser.

Syfte

Operation Allied Force anses vara både en framgångssaga och ett misslyckande. Genom att göra en teorikonsumerande enfallstudie ämnar författaren undersöka varför OAF blev en så utdragen operation. Detta görs med hjälp av två ledande luftmaktsteorier som förespråkar olika strategier i nyttjandet av luftmakt. Genom att analysera den fredsframtvingande insatsen OAF hoppas författaren kunna bidra till forskningen kring nyttjandet av luftmakt i framtida liknande situationer. Det huvudsakliga syftet med studien är således att undersöka varför OAF blev så långdragen gentemot de initiala tankarna kring operationens längd. Detta är högst relevant för den militära professionen eftersom det inte är uteslutet att liknande fall kan uppstå i framtiden. Att då kunna förutspå konsekvenser av olika handlingar är något som kan ge ett mycket värdefullt bidrag för berörda beslutsfattare.

²¹ Byman och Waxman, "Kosovo and the Great Air Power Debate", 8.

Frågeställning

Frågeställningen lyder:

Hur kan Wardens och Papes teorier förklara det utdragna förloppet av Operation Allied Force?

Underfråga:

Vad för lärdomar kan dras inför framtida fredsframtvigande insatser?

Avgränsningar

Denna uppsats avser en undersökning av insatsen Operation Allied Force som utspelade sig i forna Jugoslavien 1999. Tidsomfånget av händelsen avgränsas främst till 24 mars – 10 juni 1999 eftersom det var under den tiden NATO nyttjade luftmakt i offensivt syfte. Under analys och bakgrundsbeskrivning kan viss information före insatsen presenteras men då i syfte att ge läsaren förutsättningar till en djupare förståelse av konflikten.

Undersökningen avser också enbart analysera den militära insatsen i konflikten. Anledningen till denna avgränsning är att undersökningen vill förstå vad NATO:s insats hade för påverkan och effekt av händelseförloppet genom konflikten. Med NATO:s insats avses även de förhandlingar som skett med stridande parter.

Vidare analyseras enbart de luft- och eventuella markoperationer som genomförts med det offensiva syftet att tvinga motståndaren till fredsförhandlingar. Denna avgränsning görs delvis då undersökningen är tidsbegränsad vilket gör det omöjligt att analysera alla former av insatser som gjorts under operationen men också på grund av teoriernas huvudsakliga inriktning mot luft- och till viss del markoperationer.

Avseende teorier kommer enbart skrifter gjorda av John A. Warden III och Robert A. Pape att nyttjas under analysarbetet. Trots att det kan finnas andra teorier som mycket väl kan förklara olika skeenden i insatsen är avgränsningen nödvändig då arbetet vore för stort att analysera operationen med hjälp av fler teorier. Istället föreslås då att andra liknande studier görs med andra teoretiker än ovanstående för att undersöka om andra teorier kan förklara förloppet av OAF.

Disposition

Det första kapitlet, *Inledning*, presenterar problemformulering, forskningsöversikt, syfte, frågeställning, avgränsningar samt denna disposition.

Kapitel två, *Teori*, avhandlar de två luftmaktsteorierna *Femringsmodellen* och *Den nekande tvångsmakten* samt en teoridiskussion. Teorierna presenteras var för sig där deras centrala begrepp beskrivs och i den efterföljande diskussionen jämförs teorierna där dess skillnader och likheter belyses.

Under kapitel tre, *Metod*, presenteras forskningsdesign, metod för datainsamling, material och källkritik, forskningsetik och operationalisering.

I kapitel fyra, *Analys*, presenteras först OAF i kronologisk ordning för att ge läsaren en god uppfattning av förloppet. Sedan genomförs analysen med början på Wardens och därefter Papes teori.

I kapitel fem, *Avslutning*, besvaras forskningsfrågan med en efterföljande diskussion kring studiens resultat. Därefter avhandlas relevans för professionen och slutligen behov av vidare forskning.

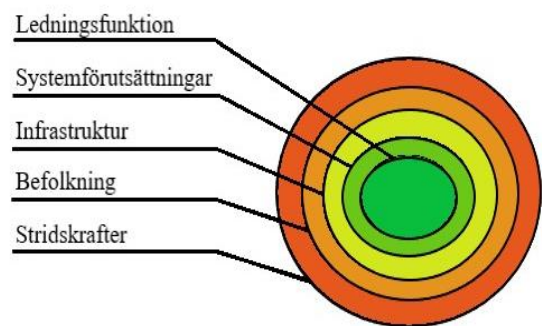
2. Teori

John A. Warden III - Femringsmodellen

Efter Wardens bok *The Air Campaign* 1988 har han släppt ett antal artiklar där han utvecklar sina tankar kring luftmakt och presenterar år 1999 artikeln *The enemy as a system*. Där uppmanas läsaren att se fienden som ett system uppbyggt av fem subsystem vilka man kan slå ut i olika ordning för att få strategiska effekter. Ett utmärkande drag hos teorin är att den hävdar att krig kan vinnas genom ett autonomt nyttjande av luftstridskrafter.²² Uppsatsen kommer nyttja både Wardens böcker och artiklar för att framställa och förstå hans tankar kring luftmakt.

Femringsmodellen

Warden presenterar i artikeln *The enemy as a system* tanken om att se fienden som ett system. Systemet består av fem olika ringar som liknas vid lagrena på en lök. Inifrån kärnan och utåt består ringarna av *ledarskapet, systemförutsättningar, infrastruktur, befolkningen och stridskrafterna*.²³

Den mest kritiska ringen är ledarskapet. Utan denna kommer fienden inte kunna styra någon utav de andra systemen och således kollapsar snart fienden. Historiskt sett handlar krig oftast om att påtvinga ledarskapet hos fienden sin vilja vilket gör att en förmåga att slå mot den innersta ringen (ledarskapet) är högintressant.²⁴

Med systemförutsättningar, vilken är den näst kritiska ringen, åsyftas de funktioner som är avgörande för att ett samhälle eller en stat ska kunna fungera. Exempel på dessa är petroleuminindustrier och elproduktion. Även vapenindustri kan liknas vid en systemförutsättning. Antalet mål inom systemförutsättningar hos en stat är oftast relativt små eftersom de ofta är stora industrier som försörjer en stor massa med bränsle eller elektricitet. Slås denna ring ut kommer staten tvingas göra drastiska förändringar med kortvarsel för att inte gå under.²⁵

²² John A. Warden, "The enemy as a system", *AIRPOWER JOURNAL*, nr 1 (1999): 40–55.

²³ Warden, 44–45.

²⁴ Warden, 50.

²⁵ Warden, 50.

Den tredje mest kritiska ringen består av infrastruktur. Detta subsystem omfattar all form av transport och logistik inom en stat så som järnvägar, broar, flygplatser, hamnar och motorvägar. Även industrier som inte är lika vitala för statens funktion innefattas av denna ring. Eftersom de flesta stater har välutvecklade vägnät, järnvägar med mera, finns en större redundans vilket gör att det krävs mer omfattande insatser för att påverka detta subsystem.

Befolkningen utgör den fjärde mest kritiska ringen. Bortsett från moraliskt perspektiv är befolkningen alldeles för många mål och ofta kan befolkningen i polisstater vara villiga att ta mycket skada innan den vänder sig mot ledarskapet. Människor är också svåra att förutsäga, således är det omöjligt att förutspå vilka effekter som kommer av att påverka civilbefolkningen. Det är inte heller moraliskt accepterat att bomba civilbefolkningen på samma sätt som det varit under världskrigen.²⁶

Stridskrafterna är den yttersta och minst kritiska ringen. Trots att många ser de militära styrkorna som de mest vitala i krig är de lägst prioriterade som mål. Stridskrafternas syfte är i grunden antingen att skydda de andra ringarna från anfall eller att anfälla motståndarens olika subsystem. Det är alltså inte stridskrafterna en anfallare egentligen vill slå ut utan snarare ledarskapet som styr de militära medlen.²⁷

Tyngdpunkter

Warden tar upp center of gravity, eller tyngdpunkter, som en central del i sin bok. En tyngdpunkt definieras som den punkt där en attack ger som mest skada sett till mängden applicerat våld. Tyngdpunkter kan finnas ändå finnas ända från taktisk till strategisk nivå. Det är av största vikt att identifiera motståndarens tyngdpunkter och slå mot dessa för största möjliga effekt.²⁸

²⁶ Warden, 50–51.

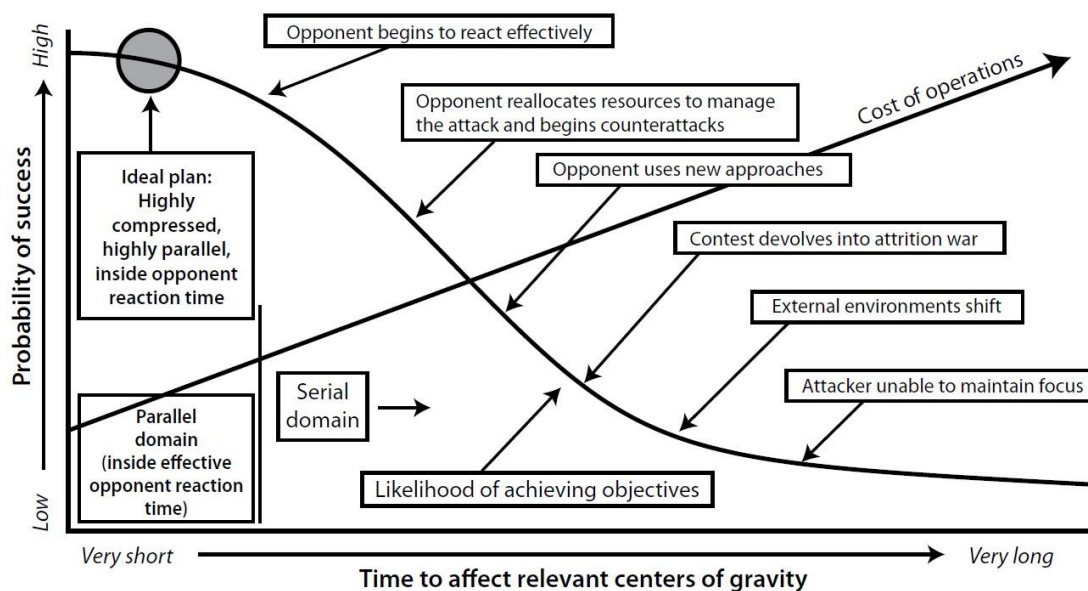
²⁷ Warden, 51.

²⁸ Warden, *The air campaign*, 7–8.

Parallella attacker

Dagens teknologi tillåter parallella attacker på ett sätt som inte var möjligt tidigare. Med relativt små medel kan stor effekt ges om dessa appliceras på tyngdpunkter hos motståndaren simultant. Genom parallella attacker förnekas motståndaren möjligheten till att restaurera och förstärka skydd lika effektivt som denne kan göra om attacker sker seriellt eftersom denne då har en förvarning om att fler attacker kommer äga rum. Eftersom en stat ofta har ett fåtal vitala tyngdpunkter kan en parallell attack mot dessa åsamka motståndaren så mycket skada att denne inte kan återhämta sig och således kan ett krig göras mycket tidsbegränsat med en eller ett fåtal mycket koncentrerade insatser. Detta anses önskvärt i de flesta fall så länge det inte finns en anledning till ett utdraget krigsförlopp.²⁹

Genom att slå samman ovannämnda centrala begrepp fås vad Warden definierar som den ”ideala planen” genom att parallellt slå mot fiendens tyngdpunkter i de inre ringarna av femringsmodellen. Han illustrerar detta med hjälp av grafer i en modell för att påvisa tidsperspektivet relaterat till sannolikheten för en lyckad insats samt kostnaden av operationen. En snabb parallell attack är med andra ord positiv och billigare än en långdragen konflikt samtidigt som sannolikheten för framgång är högre för den förstnämnda.

Figur. 1 Wardens ”Time value of action” modell

(Warden, John A. ”Strategy and Airpower”. *Air & Space Power Journal* Spring)

²⁹ Warden, ”The enemy as a system”, 54.

Robert A. Pape – Den nekande tvångsmakten

Robert A. Pape gav 1996 ut boken *Bombing to win: Air power and coercion in war* i vilken han presenterar sin syn på nyttjande av luftmakt hur den ska ske. Syftet med boken var att förklara varför olika former av tvångsmakt är framgångsrika medan vissa inte fungerar. Han presenterar fyra olika former av tvångsmakt vilka är *punishment*, *risk*, *denial* och *decapitation*. I sina studier kommer han fram till att det enbart är denial (nekande tvångsmakt) som når framgång.³⁰ Genom 33 kvantitativa och fem kvalitativa undersökningar av historiska krig drar han slutsatserna kring de olika strategiernas giltighet. Resultatet talar för den nekande tvångsmakten som den enda effektiva.

Nekande tvångsmakt syftar i stora drag till att neka fienden dess politiska och militära mål. Detta sker främst genom ett nedbrytande av fiendens militära frontförband, logistikkedjan och vapenproduktion.³¹ Pape delar upp nekande tvångsmakt till direkt flygunderstöd, operativ interdiktions och strategisk interdiktions.

Direkt flygunderstöd

Direkt flygunderstöd, på engelska kallat *close air support*, innebär att luftstridskrafter understödjer egna markförband. Detta sker genom markattacker mot fiendens frontförband i syfte att försvaga denne och på så vis ge förutsättningar till avancering för de egna markförbanden.³²

Genom nyttjandet av markförband i kombination med flygunderstöd nås synergieffekter. Detta liknar Pape vid en hammare och ett städ där hammaren utgörs av luftangrepp och det sistnämnda av markförband. Flyget kan visserligen slå hårt mot en fiende men får ingen större verkan om markförbanden inte har möjlighet till att binda motståndaren och på så sätt koncentrera denne till en bestämd punkt. På det viset agerar markförbanden som hammarens städ och ger luftstridskrafterna möjlighet till effektiva angrepp. Logiken fungerar också omvänt då närvaron av fientliga flygstridskrafter får en fiende att vilja sprida ut sig i syfte att skydda sig

³⁰ Pape, *Bombing to win*, 19–20.

³¹ Pape, 69–71.

³² Pape, 78.

från flygangrepp. Detta ger i sin tur de egna markförbanden en gynnsam position då de enkelt kan kraftsamla och slå den utspridda, svaga fienden.³³

Trots precisionsstyrda vapens utveckling menar Pape att framgång i ett krig enbart kan ske genom kontroll av territorium. Markförband är en förutsättning för detta oavsett nyttjandet av moderna och avancerade vapen.³⁴

Operativ interdiktion

Med operativ interdiktion menas anfall mot fiendens bakre linje. Detta skiljer sig mot direkt flygunderstöd då markförbanden inte har en direkt fördel i en strid utan snarare att fienden försvagas och får svårare att upprätthålla sin militära förmåga vid fronten. Attacker görs mot fiendens logistikkedja till fronten, förstärkningar och ledningssystem. Syftet med dessa attacker är operationell förlamning hos motståndaren, vilket reducerar dess förmåga till rörlighet och koordination i operationsområdet.³⁵

Denna form av interdiktion ger mest effekt när någon av aktörerna är i rörelse. Antingen genom att egna förband kommit igenom fiendens front eller att fienden gjort detsamma eller rör på sig av annan anledning. Det är först då den bakre logistiken blir koncentrerad och intensiv, vilket gör den mer sårbar för luftangrepp.³⁶

Strategisk interdiktion

Vid strategisk interdiktion attackeras tillverkning och kritiska system på djupet i syfte att reducera motståndarens förmåga att producera militär materiel samt att föra denna till fronten. Strategisk interdiktion går att dela upp i två olika former. Den ena, kritiska komponenter, syftar till att lokalisera kritiska punkter långt in på djupet hos fienden. Genom att attackera kritiska punkter slås viktiga funktioner ut. Den andra, systemomfattande interdiktionen, innebär

³³ Pape, "The True Worth of Air Power", 117–19.

³⁴ Robert A. Pape, "The Limits of Precision-guided Air Power", *Security Studies* 7, nr 2 (december 1997): 94, <https://doi.org/10.1080/09636419708429343>.

³⁵ Pape, *Bombing to win*, 72.

³⁶ Pape, 77.

ett större målurval och att dessa attackeras i stor utsträckning för att på så sätt lamslå hela den bakre logistikkedjan.³⁷

Nackdelen med strategisk interdiktion är att den inte ger några omedelbara effekter och blir således enbart framgångsrik i konflikter vilka varar så länge att fronten behöver ny materiel och andra förnödenheter som kommer från produktionen av motståndarens logistikkedjor.³⁸

Teoridiskussion

Givet att teorierna stämmer kan flera olika antaganden göras. Dessa antagande kan i sin tur vara till stor hjälp i analysen som syftar till att förstå varför OAF tog så lång tid som den gjorde. Wardens teori som förespråkar ett offensivt agerande där målet är att sätta ledarskapet ur stridbart skick bör leda till ett förlopp som är mycket tidsbegränsat. Genom parallella attacker mot viktiga punkter bör en fiende snabbt kunna lamslås och således sakna förmåga till motstånd vilket i sin tur snabbt bör leda till en militär seger. Enligt Warden bör man också med relativt enkla medel slå ut en stats vilja och förmåga att fortsätta genom att precisionsbomba viktiga systemförutsättningar och andra tyngdpunkter.

Papes teori hävdar till skillnad från Warden att luftmakt främst bör nyttjas som ett komplement till markförband eftersom enbart dessa har förmåga att hålla territorium under en längre tid. Givet att Papes teori stämmer bör en invasion av annan stat inte gå att genomföra med samma hastighet som Warden hävdar i sitt nyttjande av luftmakt.

Om OAF skedde enligt Wardens teorier och ändå tog såpass lång tid finns anledning till kritisk granskning av teorins giltighet. Om man inte gjorde så som Warden förespråkar kan detta istället vara en förklarande faktor till det utdragna förloppet. Även Papes teori kan vara föremål för kritisk granskning om analysen visar att OAF följde hans riktlinjer kring direkt flygunderstöd men ändå inte lyckades bryta sig igenom serbernas styrkor. Eftersom NATO inte själva skickade några markförband kan Kosovos befrielsearmé (KLA) ses som dess motsvarighet till egna markförband då de stred mot samma mål.³⁹

³⁷ Pape, 72.

³⁸ Pape, 75.

³⁹ Olsen, *A history of air warfare*, 225.

3. Metod

Forskningsdesign

Studien avser svara på frågor både med förklarande och beskrivande ambitioner. För detta anses en teorikonsumerande enfallstudie vara lämplig. I en teorikonsumerande studie står fallet i centrum vilket ger goda förutsättningar för ett besvarande av frågor kring OAF vilket också är syftet med studien.⁴⁰ Trots att studien ämnar vara konsumerande kan också en viss prövande sida uppvisas i studien då teorierna både kan stärkas och försvagas under analysen.⁴¹

En enfallstudie gör möjlighet att analysera ett enskilt fall mycket ingående.⁴² Detta ger trots det ringa tidsomfånget för arbetet möjlighet till en djupare analys av OAF. Analysen genomförs med en kvalitativ ansats genom en tolkning av teorierna som ämnar förklara olika händelser och skeenden av operationen i Kosovo 1999. Något som både kan ses som för- och nackdel med en konsumerande studie är att generaliserbarheten kan bli lidande då det är ett historiskt fall som undersöks vilket gör det svårt att uttala sig allmängiltigt om framtida fall.⁴³ Fördelen med detta är att denna studie avser undersöka OAF ur ett tidsperspektiv, ett smalt område men som ändå kan vara till hjälp för framtida liknande insatser.

Metod för datainsamling

På grund av fallet och studiens karaktär har datainsamling genom intervjustudier, observationsstudier och enkätundersökningar valts bort som metod. Eftersom fallet utspelade sig för drygt 20 år sedan vore en intervjustudie mycket tidskrävande för att lyckas samla in den mängd material som krävs från primärkällor i form av beslutsfattare för insatsen OAF. Istället nyttjas källor i form av skrifter, både primärkällor från NATO men också sekundärkällor i form av böcker och artiklar skrivna kring OAF. På så vis hoppas författaren kunna återge en så realistisk och värderingsfri bild som möjligt av händelseförloppet. Datainsamlingen sker främst genom sökningar i Anna Lindh-Bibliotekets databaser. Sökningar görs med hjälp av nyckelord som Pape, Warden, Operation Allied Force, Kosovo 1999, Milošević och olika nyckelord för tidsperspektiv i krig.

⁴⁰ Peter Esaiasson m.fl., *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*, 2017, 37.

⁴¹ Esaiasson m.fl., 42.

⁴² Tommy Jensen och Johan Sandström, *Fallstudier*, 2016, 50–51.

⁴³ Esaiasson m.fl., *Metodpraktikan*, 154.

Teorierna analyseras enligt en kvalitativ textanalys i syfte att kunna sammanfatta och förstå flera av teoretikernas verk.⁴⁴ Dessa tolkningar används sedan för att ta fram operationella indikatorer vilka nyttjas under analysen i kapitel fyra. De källor som används till att beskriva fallet syftar snarare till att ge en rättvis och korrekt beskrivning av olika händelseförlopp och skeenden i Kosovo 1999 varför den kvalitativa analysen inte är lika avgörande utan det behövs snarare en korrekt återgivning av ett händelseförlopp.

Material och källkritik

Materialet som nyttjas består både av primär- och sekundärkällor. Primärkällorna utgörs främst av NATO:s egna pressmeddelanden där det går att följa händelseloppet dag för dag under hela konflikten. Sekundärkällorna som nyttjas är både böcker och artiklar skrivna om OAF. På grund av begränsningar i språk och svårigheter i att hitta material skrivet ur Serbiens perspektiv blir det empiriska materialet något obalanserat då det till stor del representerar NATO:s utsaga om olika skeenden. Bekymret med detta är främst att uppgifter riskerar att bli oriktiga då NATO som inte haft några markförband som kan säkra utfallet av olika attacker kan ha gjort felaktiga bedömningar av dess verkan. Nämnvärt är också att samtligt material i studien är öppen information och omfattas inte av någon form av sekretess.

I syfte att nyttja ett så relevant och aktuellt material som möjligt har de källkritiska reglerna *äkthet, oberoende, samtidighet* och *tendens* följts. Äkthetskriteriet fylls på så vis att enbart material utgivet från NATO, kända förlag eller artiklar vilka är så kallade *peer reviewed* nyttjas. På detta vis kan det materialet som nyttjas i analysen anses fylla kravet om äkthet.⁴⁵

Kriteriet om oberoende fylls genom att fakta från NATO bör ge sanningsenliga data. Det säkerställs också genom att en kontroll av olika källor säger samma sak.⁴⁶ Detta har visat sig något problematiskt då olika källor ibland nyttjar olika begrepp vid till exempel flygna attackuppdrag och släppta bomber. Detta är något som kräver extra uppmärksamhet vid analysen.

⁴⁴ Asbjørn Johannessen, Per Arne Tufte, och Geije Johansson, *Introduktion till samhällsvetenskaplig metod* (Malmö: Liber, 2003), 105–6.

⁴⁵ Esaiasson m.fl., 291.

⁴⁶ Esaiasson m.fl., 293.

Samtidighetskriteriet, vilket avser källornas samtidighet mellan dess upprättande och det fenomen de avser beskriva, ses inte som ett problem i studien eftersom fallet som analyseras skedde i relativ närtid och att de absolut flesta källorna som nyttjas är skrivna inom en treårsperiod efter konflikten.⁴⁷

Avseende tendenskriteriet finns en viss problematik. Precis som tidigare nämnts kommer allt material från NATO och västvärlden. På grund av detta finns det en viss risk att analysen blir något tendentiös, alltså att källorna som nyttjas kan ha en vinning i att vrida materialet till sin fördel.⁴⁸ För att motverka detta nyttjas till exempel boken *Winning ugly: NATO's war to save Kosovo* som har ett kritiskt förhållningssätt till NATO:s agerande.⁴⁹

Forskningsetik

Edvard Befring, professor vid speciallärarhögskolan Oslo, nämner fem olika forskningsetiska principer. A) Forskning ska söka sanningen till varje pris, b) vetenskapens absoluta neutralitet och opartiska ställningstagande till omstridda värdefrågor, c) skydd av deltagande personers integritet, d) forskningen skall vara öppen för insyn och publiceras samt e) forskningens kvalitet och validitet.⁵⁰

Eftersom denna studie inte hanterar uppgifter från enskilda individer mer än utsagor från vissa befattningshavare anses ett särskilt övervägande av personer integritet inte relevant. Däremot är de fyra övriga principerna högst relevanta. Därför avser studien genomgående sträva efter objektivitet, transparens, samt att material inte utelämnas.

Utöver detta försöker studien följa en riktig referenshantering för att följa en god forskningsetik och transparens genom hela arbetet.

⁴⁷ Esaiasson m.fl., 294.

⁴⁸ Esaiasson m.fl., 294–95.

⁴⁹ Daalder och O'Hanlon, *Winning ugly*.

⁵⁰ Edvard Befring och Sten Andersson, *Forskningsmetodik och statistik* (Lund: Studentlitteratur, 1994), 181–83.

Val av fall

Vid val av fall sattes ett antal kriterier upp i syfte att hitta en relevant analysenhet.

- Fallet ska, sett ur ett tidsperspektiv, tagit längre tid än vad som initialt förväntats.
- Fallet ska vara av fredsframtvängande karaktär.
- Luftmakt ska haft en framträdande roll under insatsen.
- Precisionsvapen ska ha nyttjats i syfte att kunna spegla de förmågor som dagens moderna flygvapen har och på så vis kunna ge ett bidrag som är användbart även i framtida insatser.
- Insatsen ska vara genomförd av en koalition. Detta för att det ter sig osannolikt att Sverige i framtiden skulle genomföra en liknande insats utan att tillhöra någon form av koalition genom till exempel FN.

Operation Allied Force anses fylla dessa kriterier och därav vara relevant för studien. Det faktum att luftmakten haft en så framträdande roll gör också fallet lämpligt för debatten kring nyttjandet av luftmakt. OAF är också en insats som skett i relativ närtid vilket gör den värdefull eftersom ny teknologi som precisionsvapen nyttjades i större utsträckning under insatsen än någonsin tidigare.⁵¹ Vidare är också fallet tacksamt att undersöka då det finns en stor mängd skrivet material av olika forskare och författare samt att NATO fört en detaljerad krigsdagbok.

Operationalisering

För att analysera fallet mot teorierna krävs det att teorierna operationaliseras. Detta görs genom att de teoretiska begrepp som beskrivits i teorikapitlet ges operationella indikationer. På så sätt görs de teoretiska definitionerna ur teorierna mätbara. Detta görs i syfte att skapa ett enkelt och tydligt instrument för analysen.⁵² Vid en operationalisering är det viktigt att de teoretiska definitionerna överensstämmer med de operationella indikatorerna. På så vis ges studien en god validitet och förutsättning till att vi mäter det vi påstår.⁵³

⁵¹ Daalder och O'Hanlon, *Winning ugly*, 315.

⁵² Esaiasson m.fl., *Metodpraktikan*, 56.

⁵³ Befring och Andersson, *Forskningsmetodik och statistik*, 58.

Denna undersökning syftar till att undersöka varför OAF tog längre tid än vad som förutspåddes. Därför blir en relevant operationalisering att kvalitativt bedöma varje enskilt centralt begrepp ur teorierna och undersöka om dessa kan förklara det utdragna förloppet. Detta görs genom att det empiriska materialet läses och analyseras med hjälp av teorierna. Ett exempel på fråga blir således:

Kan *direkt flygunderstöd* förklara varför OAF blev längre än vad som förutspåddes?

Denna fråga besvaras med de tre variabelvärdena *Ja*, *Delvis* eller *Nej*. På detta vis kan ett centralt begrepp, även om det inte nyttjats i konflikten, ge en förklarande pusselbit i studien. Exempelvis kan en avsaknad av direkt flygunderstöd ha en förklarande kraft till det utdragna förloppet enligt Papes teori som säger att detta är ett recept till framgång. Viktigt att betona är att svaren på de operationella indikatorerna inte är avgörande för besvarandet av forskningsfrågan. Det är snarare diskussionen som föds och kan föras i besvarandet av indikatorerna som ger en grund till resultatdiskussionen.

Nedan visas de datamatriser som nyttjas i analysen för respektive teori.

Wardens teori	Variabelvärde
Kan <i>femringsmodellen</i> förklara varför OAF blev längre än vad som förutspåddes?	
Kan parallella attacker förklara varför OAF blev längre än vad som förutspåddes?	

Papes teori	Variabelvärde
Kan <i>direkt flygunderstöd</i> förklara varför OAF blev längre än vad som förutspåddes?	
Kan <i>operativ interdiktions</i> förklara varför OAF blev längre än vad som förutspåddes?	
Kan <i>strategisk interdiktions</i> förklara varför OAF blev längre än vad som förutspåddes?	

4. Analys

I analyskapitlet presenteras först händelseförloppet i Kosovo mellan den 24 mars och den 9 juni 1999. Därefter genomförs analyser av samtliga centrala begrepp ur teorierna där frågorna framtagna i operationaliseringen besvaras följda av en diskussion kring besvarandet. Slutligen presenteras resultatet kort för att senare utvecklas i det avslutande kapitlet *Avslutning* där en diskussion kring resultatet förs.

Händelseförlopp av Operation Allied Force

Efter misslyckade förhandlingar med Milošević startade NATO, med USA i spetsen, Operation Allied Force kvällen den 24 mars 1999. I presskonferensen den 25 mars berättar NATO:s befälhavare för operationen, General Wesley Clark, om det inledande dygnet där över 40 mål attackerats av 120 attackuppdrag från både flygplan och slagskepp. Av dessa mål är majoriteten serbernas luftförsvaret samt ett antal ledningsplatser. Utöver detta bombades också fem flygplatser, fem arméregementen samt militära förråd. Han betonar att attackerna sker mot militära faciliteter och inte mot det serbiska folket. Man gör allt i sin makt för att undvika civila skador.⁵⁴ Dåvarande amerikanska presidenten Bill Clinton sa i ett pressmeddelande att flynggreppen mot Milošević hade tre mål:

- Avskräcka Milošević från att eskalera sina attacker mot hjälplösa civila genom att skapa konsekvenser för dessa attacker.
- Demonstrera allvaret av NATO:s motstånd till aggression och dess stöd för fred.
- Om nödvändigt, reducera Serbiens kapacitet att föra krig mot Kosovo i framtiden genom att allvarligt skada dess militära förmågor.⁵⁵

NATO mötte ett relativt lågt motstånd i luften. Första natten lyfte minst ett dussintal fiendliga flygplan men bara en avfyrad luftmålsrobot från dessa finns dokumenterad. Två av de fiendliga planen blev nedskjutna. Den tredje dagen av operationen sköts ytterligare två serbiska MiG-29:or ned men utöver dessa luftstrider mötte NATO i stort sett inget motstånd i luften

⁵⁴ NATO, "NATO speech: Press conference", 1999, <https://www.nato.int/kosovo/press/p990327a.htm>; Lambeth, *NATO's air war for Kosovo*, 22.

⁵⁵ Bill Clinton, "The White house", 1999, <https://clintonwhitehouse4.archives.gov/WH/Work/032499.html>.

förutom luftvärn vilket man undvek genom att flyga på höjder luftvärnet inte nådde.⁵⁶ Den 27 mars blir ett amerikanskt F-117 flygplan nedskjutet, piloten räddades sex timmar senare.⁵⁷

De första fyra dagarna låg fokus främst på att slå ut serbernas luftförsvar. Den femte dagen, samma dag som fas två av operationen startades, ändrades fokus till att allt mer slå mot Miloševićs markförband men också deras ledningsförmåga.⁵⁸ Den 27 mars utökas också målkatalogen till mål ovanför den 44:e parallellinjen vilken sträcker sig strax söder om Belgrad. Denna utökning gjordes då den initiala insatsen inte gett önskad verkan.⁵⁹ På grund av en begränsad målkatalog men framför allt vädret tog det 12 dagar att genomföra samma antal attackuppdrag som gjordes under de första 12 timmarna av Operation Desert Storm.⁶⁰ Ett problem som uppstod för de A10-piloter vars uppgift var att slå ut olika typer av stridsfordon var att deras underrättelser i regel var upp till 12 timmar gamla vilket gjorde att de för det mesta kom försent till den angivna platserna eftersom Miloševićs trupper var i ständig rörelse.⁶¹ Den 11 april meddelar Vita huset om att en markoffensiv inte är helt utesluten. Man talar om att de planer som gjorts för ett halvår sedan snabbt kan uppdateras om det beslutet blir aktuellt.⁶² Detta var dock inget som skulle göra någon större skillnad på grund av de oenigheter kring en markinvasion som fanns inom NATO.⁶³ Först i de senare delarna av maj var diskussionerna kring markinvasion riktigt på allvar.⁶⁴

General Clark önskade tidigt i konflikten att målkatalogen skulle utökas och att konflikten skulle eskaleras i högre takt. Han blev dock hejdad av NATO:s politiska ledare vilket gjorde att hans ursprungliga plan tvingades göras om och i viss mån improvisera nya strategier.⁶⁵ Den 12 april bombades en järnvägsbro 30 mil sydöst om Belgrad där 55 civila av misstag omkom då ett tåg passerade bron i det ögonblicket en bomb träffade brofästet.⁶⁶ Den 14 april

⁵⁶ Lambeth, *NATO's air war for Kosovo*, 23–24.

⁵⁷ NATO, "NATO speech: Press confrence", <https://www.nato.int/kosovo/press/p990328a.htm>.

⁵⁸ NATO; Olsen, *A history of air warfare*, 235.

⁵⁹ Lambeth, *NATO's air war for Kosovo*, 25.

⁶⁰ Lambeth, 27–28.

⁶¹ Christopher E. Haave, Phil M. Haun, och Air University (U.S.), red., *A-10s over Kosovo: the victory of airpower over a fielded army as told by those airmen who fought in Operation Allied Force* (Maxwell Air Force Base, Ala: Air University Press, 2003), 138.

⁶² Olsen, *A history of air warfare*, 238.

⁶³ Olsen, 238.

⁶⁴ Daalder och O'Hanlon, *Winning ugly*, 233.

⁶⁵ Lambeth, *NATO's air war for Kosovo*, 29.

⁶⁶ NATO, "NATO speech: Press confrence", <https://www.nato.int/kosovo/press/p990413a.htm>.

fortsatte motgångarna för operationen då en civil konvoj misstogs för att vara serbiska specialpolis bombades av NATO-flyg.⁶⁷ Detta utnyttjades av Milošević som sände ut nyheten innan NATO ens visste om misstaget. Detta skapade en negativ inställning till NATO:s agerande både i Serbien och resten av världen.⁶⁸

Efter att bombningarna fortsatt utan att Milošević visat tecken på förhandlingsvilja gick NATO den 27 april ut med att operationen skulle intensifieras ytterligare.⁶⁹ Målkatalogen mångdubblades från 169 till 976 mål. Det nya målet var nu att straffa det politiska och militära ledarskapet i Belgrad genom att påvisa att dessa inte skulle kunna finna någon fristad.⁷⁰ Den 29 april gjordes den dittills största insatsen under hela operationen då 600 flyguppdrag genomfördes av vilka en stor del var attackuppdrag. Detta säger man är tack vare bättre väder och att NATO nu hade dubbelt så många flygplan att disponera jämfört med en månad tidigare.⁷¹ Även elproduktion och andra nyckelkomponenter för Serbiens infrastruktur attackerades nu med beslutsamhet, något som gjorts från början av Operation Desert Storm några år tidigare. Man slår tillfälligt ut 70 procent av den totala elektriciteten i landet.⁷² Det var först nu NATO:s attacker på allvar började påverka det serbiska folket genom avsaknad av elektricitet och att många broar och fabriker nu bombades. Detta gjorde stor inverkan på ekonomin och 100 000 civila blev utan jobb.⁷³ Under 1999 gick serbiens industriproduktion ned med nästan 60 procent och totalt upp emot 250 000 personer blev arbetslösa.⁷⁴

I slutet av maj fortsätter oenigheterna mellan NATO-länderna kring en markinvasion samtidigt som bombningen intensifierades. Den 31 maj flögs 319 attackuppdrag på ett dygn vilket var det högsta noterade under hela konflikten.⁷⁵ Under krigets två sista veckor släpptes så mycket som en tredjedel av det totala antalet (28 000) bomber. Av dessa var majoriteten

⁶⁷ NATO, "NATO speech: Press confrence", <https://www.nato.int/kosovo/press/p990415a.htm>.

⁶⁸ Olsen, *A history of air warfare*, 238.

⁶⁹ NATO, "NATO speech: Press confrence", <https://www.nato.int/kosovo/press/p990427a.htm>.

⁷⁰ Lambeth, *NATO's air war for Kosovo*, 38–39.

⁷¹ NATO, "NATO speech: Press confrence" <https://www.nato.int/kosovo/press/p990430a.htm>.

⁷² Lambeth, *NATO's air war for Kosovo*, 41–42.

⁷³ Lambeth, 42.

⁷⁴ Sara Gullbrandsson och Sten Ternblad, "Jugoslavienkriget 1999 Hur man angriper ett land från luften", FOI (Stockholm, 2002), 23.

⁷⁵ Gullbrandsson och Ternblad, 25; NATO, "NATO speech: Press confrence" <https://www.nato.int/kosovo/press/u990531a.htm>.

frifallande bomber från amerikanska B-1 och B-52 plan.⁷⁶ Detta gör statistiken kring mängden precisionsbomber fällda något skev. De ostyrda bomberna användes i stor grad för att tvinga ut serbiska trupper för att göra dem sårbara för precisionsvapen.⁷⁷ Den 3 juni går det serbiska parlamentet med på ett fredsavtal vilket innebar en urdragnings av serbiska trupper i Kosovo och att en skyddsstyrka släpptes in för att övervaka avtalet och att hjälpa flyktingar att återgå till det normala. En vecka senare får general Clark instruktioner om att avbryta alla flygangrepp.⁷⁸

Analys Wardens teori

Femringsmodellen

Enligt Wardens teori om femringsmodellen är *ledarskapet* den innersta och viktigaste ringen att slå ut. Under de första inledande dagarna av operationen lades mycket kraft på att slå Milošević förmåga till försvar mot luftangrepp och olika ledningsförmågor. I genomsnitt bombades initialt fyra mål per dag av ledningsförmågan för att senare i kriget (26 april – 9 juni) nästa fördubblas till sju mål per dag.⁷⁹ Det dröjde också långt in i operationen innan NATO på allvar attackerade militära högkvarter och ledarskapet. Detta trots att Clark ville genomföra detta redan dag sex.⁸⁰

Det dröjde även innan *systemförutsättningar* blev aktuella mål. Oljeraffinaderier uppskattades vara utslagna till 70 procent 13 april medan elproduktionen var kraftigt reducerad först i början av maj.⁸¹ Attacker mot logistik och annan *infrastruktur* ökade också vid månadsskiftet april-maj från ett genomsnitt på fem till åtta mål per dag.⁸² När kriget var slut hade 50 – 70 procentiga skador åsamkats både mot vapenindustrin och logistik.⁸³ I slutet av operationen spådde ekonomer att de skador bombningarna orsakat satt Serbien i en ekonomisk katastrof.⁸⁴

⁷⁶ Lambeth, *NATO's air war for Kosovo*, 64.

⁷⁷ Olsen, *A history of air warfare*, 243.

⁷⁸ Daalder och O'Hanlon, *Winning ugly*, 233.

⁷⁹ Daalder och O'Hanlon, 120.

⁸⁰ Daalder och O'Hanlon, 201; Lambeth, *NATO's air war for Kosovo*, 29.

⁸¹ NATO, "NATO speech: Press conference", <https://www.nato.int/kosovo/press/p990413a.htm> ; Lambeth, *NATO's air war for Kosovo*, 42.

⁸² Daalder och O'Hanlon, *Winning ugly*, 120.

⁸³ "DoD News Briefing" (Washington, DC: US Department of Defense, 1999) <https://archive.defense.gov/news/briefingslide.aspx?briefingslideid=246>.

⁸⁴ Lambeth, *NATO's air war for Kosovo*, 42.

NATO betonade ofta i sina pressbriefings att *befolkningen* skulle stå utanför operationen och att det var Miloševićs regim som var målet. Trots detta utsätts civilbefolkningen nästan dagligen för missöden på grund av bombningarna. Antalet omkomna civila är enligt NATO omkring 500 personer medan Serbien visade siffror om 1200 till 5700.⁸⁵ Befolkningen påverkades också i den ekonomiska kris som följde av attackerna.

Stridskrafterna bombades i störst utsträckning. Av första, andra och tredje arméns slogs 35, 20 och 60 procent ut. 70 procent av Miloševićs jaktflygplan förstördes och över en tredjedel av alla bepansrade fordon.⁸⁶ Detta skedde under hela operationen men fokus låg initialt mer på serbiskt luftförsvaret medan det senare flyttades mot att mer koncentrera sig på andra markförband.

Vad som kan ses i operationen är att NATO i månadsskiftet april-maj växlade upp attackerna mot de inre cirkelarna i Wardens femringsmodell. Det är också efter denna tid det börjar märkas att Milošević tar skada av bombningarna, något som inte observerats innan dess. Den 28 april skrev NY Times en artikel där general Clark säger att Milosevic närvaro i Kosovo faktiskt stärkts sedan operationen startade. Att serbernas närvaro skulle stärkas efter NATO:s intensifierade bombningar har inte återfunnits i materialet.⁸⁷ Wardens teori kan således ge en förklarande pusselbit till varför operationen under maj började gå åt rätt håll. Innan detta var målkatalogen mindre vilket gjorde att Clark inte fick genomföra de attacker mot de inre cirkelarna han från början önskade. Hade denna målkatalog varit öppen från dag ett och de inre cirkelarna getts tillåtelse till bombning redan då skulle förloppet möjligen kunna komprimerats. Vidare uttalade sig generallöjtnant Michael C. Short i mitten av maj om att han hellre sett attacker mot det serbiska ledarskapet redan första natten för att skicka ett tydligt budskap om att NATO menade allvar istället för att successivt trappa upp insatsen.⁸⁸

⁸⁵ Daalder och O'Hanlon, *Winning ugly*, 240–42.

⁸⁶ "DoD News Briefing" <https://archive.defense.gov/Transcripts/Transcript.aspx?TranscriptID=487>.

⁸⁷ Craig R. Whitney, "Crisis in the balkans: NATO; NATO cheif admits bombs fail to stem serb operations.", *NY times*, 28 april 1999, <https://www.nytimes.com/1999/04/28/world/crisis-in-the-balkans-nato-nato-chief-admits-bombs-fail-to-stem-serb-operations.html>.

⁸⁸ Olsen, *A history of air warfare*, 247.

Frågan ”Kan *femringsmodellen* förklara varför OAF blev längre än vad som förutspåddes?” besvaras med variabelvärdet *Delvis*. Svaret motiveras genom att det går att se ett skifte i framgången av operationen efter att målkatalogen öppnats och det blev möjligt att anfalla de inre ringarna i större utsträckning vilket enligt Warden ger en förlamande effekt hos motståndaren. Vidare säger Warden också att motståndarens militära förmågor är av sekundär prioritet eftersom de per se bara skyddar de inre ringarna. Det finns därför en förklarande kraft i att operationen startade utan någon större respons från Milošević eftersom mer fokus enligt Warden bör riktas mot de inre ringarna om möjlighet finns, vilket det också gjorde senare i operationen. Värdet *delvis* ges eftersom det skiftet i operationen och målkatalogen inte kan ge ett definitivt svar på det långdragna förloppet.

Parallella attacker

Enligt Wardens teori är parallella attacker en förutsättning för att effektivt lamslå fienden. Genom att ett stort antal mål attackeras simultant orsakas så stora skador mot fienden att denne får problem att återhämta sig tillräckligt snabbt för att kunna vidmakthålla vitala förmågor.⁸⁹

Under första dygnet av OAF flögs 120 attackuppdrag mot 40 olika mål bestående av flygfält, garnisoner, ledningscentraler och lagerlokaler men framför allt mot luftförsvaret. Detta kan jämföras med Operation Desert Storm, där det initialt flögs nästan 1000 attackuppdrag per dygn de första två veckorna.⁹⁰ Det är dock något av en orättvis jämförelse då operationerna skiljer sig i storlek, geografi, väder med mera men det visar ändå på skillnaderna i de olika operationerna. En förutsättning för parallella attacker säger Warden är att dessa sker över hela systemet, mot så många tyngdpunkter som möjligt. Att detta skulle vara möjligt med 40 mål kan anses vara mycket svårt, speciellt med tanke på att den initiala attacken till stor del syftade till att slå mot serbernas möjlighet till luftförsvaret. Den 30 mars expanderade målkatalogen avsevärt men ändå inte så mycket som USA önskat. På grund av den ovilja som fanns bland vissa medlemmar i NATO att gå in i fas tre, vilket innebar en ännu mer utökad målkatalog, skulle specifika mål som låg utanför den relativt tunna målkatalogen godkännas av NATO:s generalsekreterare Solana.⁹¹

⁸⁹ Warden, ”The enemy as a system”, 54.

⁹⁰ Lambeth, *NATO's air war for Kosovo*, 28.

⁹¹ Daalder och O'Hanlon, *Winning ugly*, 118–119.

NATO rapporterar inledningsvis av OAF att vädret är en begränsande faktor, vilket leder till ett stort antal inställda uppdrag. 21 dagar in i operationen hade man vid tio dagar tvingats ställa in 50% eller mer av attackuppdragen och enbart sju dagar bedömde man vädret som fördelaktigt. Man nämner också vädret som en begränsning vid bombning på grund av krav på marginaler till indirekta skador.⁹²

Precis som frågan om femringsmodellen anses parallella attacker *Delvis* kunna förklara frågan ”Kan parallella attacker förklara varför OAF blev längre än vad som förutspåddes?”. Eftersom NATO inledde operationen såpass svagt som den gjordes med endast 40 olika mål och väderbegränsningar fanns det inga möjligheter till omfattande parallella attacker som enligt Warden är en förutsättning för en effektiv operation. De funna faktorerna till varför parallella attacker inte genomfördes är främst väderbegränsningar och en oenighet inom NATO:s beslutsfattare kring vilken strategi som skulle nyttjas. Det var först i slutet av operationen då fler flygplan fanns tillgängliga och fler mål var godkända som effekter kunde urskiljas. Således görs kopplingen till parallella attackers förklarande kraft till förloppet. Det går endast att spekulera i vilka effekterna blivit om parallella attacker genomfördes från operationens start, varför parallella attacker enbart får variabeln *delvis*. Det går också att urskilja en naivitet och övertro på den avskräckande effekten som luftmakt för med sig från de NATO-länder som i början var ovilliga att godkänna ett större antal mål.

Analys Papes teori

Direkt flygunderstöd

Pape förespråkar, som tidigare nämnts, en samverkan mellan luft- och markstridskrafter för att effektivt kunna slå mot fiendens frontförband. Han menar också att markförband är en nödvändighet för att förneka fienden möjlighet att hålla territorium. NATO nyttjade inga egna markförband varför Kosovos befrielsearmé nyttjas som allierade markförband i analysen eftersom dessa strävat mot samma mål.

⁹² NATO, ”NATO speech: Press conference”, <https://www.nato.int/kosovo/press/p990413a.htm>.

Från dag tre till åtta attackerades markförband i stor utsträckning.⁹³ Effekten av luftangreppen mot markförbanden var dock mycket låg. Den 17 april bedömde NATO att ett dussintal stridsvagnar förstörts.⁹⁴ Detta får anses vara ett relativt lågt antal efter tre veckors attacker. Under denna period har heller inget dokumenterat samarbete med albanska markförband hittats. Samtidigt som attackerna mot militära förband gav en låg effekt fortsatte den etniska rensningen och på bara några veckor fördrevs omkring 300 000 kosovoalbaner.⁹⁵ Utöver det begränsande vädret fick piloterna som flög attackplan som A-10 ”wart hog” utdaterade underrättelser om vart de serbiska styrkorna befann sig. Serberna lärde sig också snabbt att man kunde undvika anfall genom att blanda militära och civila fordon i konvojer, eftersom NATO:s strikta insatsregler inte tillät att dessa attackerades.⁹⁶

Det enda samordnade arbetet mellan KLA och NATO skedde under Operation Arrow, även kallat ”the battle for Mount Pastrik”. Detta var en offensiv som startade den 26 maj i bergsterängen mellan Albanien och Kosovo där KLA försökte avancera mot staden Prizren som då var belägrad av Miloševićs trupper.⁹⁷ NATO använde sig där av ett stort antal ostyrda bomber i syfte att skingra motståndaren för att lättare kunna attackera denne med precisionsvapen i den öppna terrängen. Det finns dock inget dokumenterat samband mellan KLA och NATO där markförbanden aktivt ledde in flygunderstöd.⁹⁸

Hade allierade markförband funnits på plats, eller om NATO åtminstone haft kommunikation med KLA, hade flyget förmodligen kunnat ledas in mer exakt under hela operationen. Med en militär närvaro på marken vore det också svårare för Miloševićs styrkor att fortsätta den etniska rensningen i Kosovo under en så lång tid.

På frågan ”Kan direkt flygunderstöd förklara varför OAF blev längre än vad som förutspåddes?” är svaret *Delvis*. Anledningen är att det så tydligt går att förklara de misslyckade attackerna mot serbiska förband med genom undermåliga underrättelser och oförmåga att tvinga

⁹³ NATO, <https://www.nato.int/kosovo/slides/m990401a.htm>.

⁹⁴ Daalder och O’Hanlon, *Winning ugly*, 121.

⁹⁵ Bruce R. Nardulli, red., *Disjointed war: military operations in Kosovo, 1999* (Santa Monica, CA: Rand, 2002), 50.

⁹⁶ Haave, Haun, och Air University (U.S.), *A-10s over Kosovo*, 138.

⁹⁷ Paul C. Forage, ”The Battle for Mount Pastrik: A Preliminary Study”, *The Journal of Slavic Military Studies* 14, nr 4 (december 2001): 57, <https://doi.org/10.1080/13518040108430498>; Lambeth, *NATO’s air war for Kosovo*, 48.

⁹⁸ Forage, ”The Battle for Mount Pastrik”, 66; Lambeth, *NATO’s air war for Kosovo*, 53.

motståndaren att sprida ut sig för att på så sätt kunna verka effektivt med flygstridskrafter. Eftersom NATO genom hela operationen bombade militära förband ter det sig logiskt att en egen markoffensiv skulle nyttjas för att effektivt kunna stävja Miloševićs framfart och tvinga honom till kapitulation i ett tidigare skede. Om enbart bombning skulle nyttjas borde kanske all kraft gå till att slå mot de nyckelpunkter som är relativt få och lätta att slå mot med precisionsvapen så som högkvarter, ledarskap, kommunikation och systemförutsättningar eftersom det bevisligen är extremt svårt att effektivt slå ut markförband med enbart luftstridskrafter. Eftersom insatsen delvis handlade om att avbryta den etniska rensningen i Kosovo går det att spekulera i att närvaron av markförband är en förutsättning för att kunna säkerställa skyddet för civila. Det går dock inte att säkert konstatera att operationen per automatik skulle blivit kortare eftersom det de facto inte gjordes en markinvasion och således går det inte att dra några absoluta slutsatser. Däremot kan antagandet göras att en markinvasion skulle kunna göra flygattackerna mer effektiva och den etniska rensningen skulle möjligen inte varit lika omfattande.

Operativ interdiktion

Med operativ interdiktion avses anfall mot motståndarens försörjningslinjer, logistikkedja, ledningsförmågor och förstärkningar. Detta görs i syfte att skapa en operativ förlamning vilket snart avspeglar sig på motståndarens reducerade militära förmåga. Det är mycket svårt att urskilja gränsdragningen mellan operativa och strategiska interdiktationer. Detta på grund av att skillnaden enligt Pape utgörs av att operativ interdiktion sker precis bakom motståndarens frontlinjer medan strategisk sker mot produktion och längre bak i logistikkedjan.

Under första veckan av OAF rapporterar NATO attacker mot ledningssystem under sju av åtta dagar. Under dag sju attackeras också förstärkningstrupper.⁹⁹ Den 13 april säger NATO att man märkt av de svårigheter som uppstått efter bombningarna av ledningssystem. Markförbanden tycks ha svårare att organisera sig och mobiliteten verkar vara nedsatt jämfört med de första dagarna av kampanjen.¹⁰⁰ Två veckor senare rapporteras det dock om svårigheterna att påverka ledningsförmågorna. Detta på grund av den redundans som finns i systemet då man

⁹⁹ NATO, "NATO speech: Press conference", <https://www.nato.int/kosovo/press/p990401c.htm>.

¹⁰⁰ NATO, <https://www.nato.int/kosovo/press/p990413a.htm>.

nyttjar kabel, mobiltelefoni, militärt kabelnät, fiberoptiskt nät, samt flera olika frekvensband för radiosändningar som alla går att använda för ledning.¹⁰¹

Under operationen attackerades dagligen två till sex mål bestående av logistikkedja och kommunikation samt fyra till åtta mål vilka definierades som ledningsförmåga. Detta är de mål som attackerats i störst omfattning bortsett från militära förband under operationen.¹⁰² Under studien har det dock inte hittats några evidens för att Milošević trupper skulle ha begränsats märkbart av dessa attacker. Att de dessutom ska ha ökat sin närvaro i Kosovo åtminstone fram till slutet av april som general Clark uppgett tyder inte på att mobiliteten eller förmågan att samordna sina trupper hindrats i större utsträckning.¹⁰³

Frågan ”Kan *operativ interdiktion* förklara varför OAF blev längre än vad som förutspåddes?” besvaras med variabeln *Nej*. Anledningen till detta är som ovan nämnt att det inte återfunnits något som pekat på att operativ interdiktion ska ha gett någon form av förlamande effekt i operationsområdet. Vid analysen har broar, vägar och bränslefaciliteter utanför operationsområdet inte tagits i beaktande utan avhandlas istället under strategisk interdiktion. Detta görs på grund av att gränsdragningen mellan operativ effekt (begränsning inom operationsområdet) och strategisk effekt (isolation från operationsområdet) är svårdefinierad samt att NATO uttalat att attacker mot infrastruktur som broar och vägar var att avskärma operationsområdet.¹⁰⁴

Strategisk interdiktion

Den strategiska interdiktionen handlar enligt Pape om attacker som syftar till att avskärma tillförseln av personal, materiel och förnödenheter till operationsområden. Detta sker genom attacker mot logistikkedjor som vägar, järnvägar och broar men också mot produktion av krigsmateriel, oljeproduktion samt att paralysera samhällsapparaten genom att skada ekonomin. På så vis sjunker motståndarens militära förmåga att göra motstånd.¹⁰⁵

¹⁰¹ NATO, <https://www.nato.int/kosovo/press/p990427a.htm>.

¹⁰² NATO.

¹⁰³ Daalder och O’Hanlon, *Winning ugly*, 121.

¹⁰⁴ Pape, *Bombing to win*, 71–72; NATO, ”NATO speech: Press conference”, <https://www.nato.int/kosovo/press/p990427a.htm>.

¹⁰⁵ Pape, *Bombing to win*, 71.

Under OAF attackerades 421 mål vilka var fasta installationer. Av dessa mål utgjordes 17 av industrier och 68 av logistikkedjan, varav en stor andel var broar.¹⁰⁶ Den 27 april rapporterar NATO att sista stora bron över Donau var förstörd vilket skärmar av Serbien i höjd med Belgrad. NATO säger också uttryckligen att målet med detta var att skärma av serbernas möjligheter att skicka förnödenheter, materiel och personal till Kosovo. All raffinering av olja var satt ur spel, med förbehåll för att reparation var möjlig. Samtidigt hade pipelines som försåg Serbien med olja från andra länder slagits ut i syfte att få Milošević trupper att få slut på bränsle. Observationer hade då gjorts där ett antal operationer ställts in på grund av vad man trodde var brist på bränsle.¹⁰⁷ Detta motsägs dock av att man lyckades trots utslagen oljeproduktion importera mer bränsle än vad det gjordes av med under den första månaden av operationen.¹⁰⁸

Vid krigets slut var Milošević krigsindustri nedsatt med omkring 50% vilket får anses som stora skador.¹⁰⁹ Trots att det sett till operationens magnitud genomförts omfattande attacker i syfte att avskärma Serbien från Kosovo är det dock svårt att urskilja effekterna av de attacker som skedde under kriget. Det har inte återfunnits klara tecken på att Miloševićs trupper försvagats inom Kosovo på grund av attackerna mot infrastruktur och vapenproduktion. Detta kan te sig logiskt sett till Papes teori om samarbete mellan flyg- och markstridskrafter. Eftersom Miloševićs trupper inte mötte stort motstånd under sin framfart i Kosovo hade de förmodligen inte lika stora behov av förstärkning, förnödenheter, bränsle och ammunition som de skulle haft om de mött ett mer omfattande motstånd på marken.

Frågan ”Kan *strategisk interdiktions* förklara varför OAF blev längre än vad som förutspåddes?” besvaras med *Nej*. Anledningen är att det inte går att konstatera att det var på grund av de strategiska attackernas syfte att avskärma operationsområdet i Kosovo som ledde till kapitulation. Svaret är dock inte helt konsekvent eftersom Pape betonar att strategisk bombing inte ger någon avsevärd effekt i korta krig. Detta i kombination med att Miloševićs trupper inte mötte ett större motstånd säger egentligen att Papes teori om strategisk interdiktions fak-

¹⁰⁶ Lambeth, *NATO's air war for Kosovo*, 62.

¹⁰⁷ NATO, ”NATO speech: Press conference”, <https://www.nato.int/kosovo/press/p990427a.htm>.

¹⁰⁸ Daalder och O’Hanlon, *Winning ugly*, 239.

¹⁰⁹ Daalder och O’Hanlon, 200.

tiskt kan förklara varför man inte såg någon effekt under den relativt korta perioden som Kosovokriget faktiskt utspelade sig. Således finns en förklarande pusselbit i att man använde sig av strategisk interdiktions i ett krig som förutspåddes bli kort.

Sammanställning av analys

Wardens teori	Variabelvärde
Kan <i>femringsmodellen</i> förklara varför OAF blev längre än vad som förutspåddes?	Delvis
Kan parallella attacker förklara varför OAF blev längre än vad som förutspåddes?	Delvis

Papes teori	Variabelvärde
Kan <i>direkt flygunderstöd</i> förklara varför OAF blev längre än vad som förutspåddes?	Delvis
Kan <i>operativ interdiktions</i> förklara varför OAF blev längre än vad som förutspåddes?	Nej
Kan <i>strategisk interdiktions</i> förklara varför OAF blev längre än vad som förutspåddes?	Nej

5. Avslutning

Resultat

Denna studie har undersökt Operation Allied Force och varför operationen tog längre tid än vad NATO från början förutspått. Forskningsfrågan som avsågs besvaras var följande:

Hur kan Wardens och Papes teorier förklara det utdragna förloppet av Operation Allied Force?

Analysen har visat att både Papes och Wardens teorier delvis kan förklara det utdragna förloppet av Operation Allied Force. De gör dock inte detta samstämmigt utan genom två olika vägar. Wardens teori förklarar det utdragna förloppet genom avsaknaden av parallella attacker och en för liten målkatalog som inte tillät attacker mot de inre ringarna. Det går att urskilja ett högre tryck mot det serbiska ledarskapet efter tempoväxlingen av operationen vid månads-skiftet april-maj. Det är också en tydlig avsaknad av parallella attacker mot hela systemvidden under inledningen av operationen vilket gjorde att operationen fick en långsam start som gav Milošević tid på sig att anpassa skydd och strategi till rådande läge. Papes teori har å andra sidan förklaring i en avsaknad av marktrupper som gjorde att flygattacker inte kunde ledas in effektivt och att Miloševićs trupper kunde fortsätta den etniska rensningen i Kosovo utan nämnvärt motstånd. Med en simultan markinvasion från NATO hade effekten av anfallen mot markförband troligen kunnat göras effektivare och serberna hade mött ett större motstånd än vad KLA kunde utgöra med sina knappa resurser. Viktigt att nämna är dock att Pape inte uttalar att en markinvasion gör att ett krig går snabbare men det står ändå klart att den etniska rensningen skulle blivit långt mycket svårare för serberna vid en NATO-ledd markoffensiv. Papes teori om operativ- och strategisk interdiktions nyttjades i relativt stor utsträckning i operationen men gav inget märkbart resultat. Frånvaron av effekt från dessa attacker kan bero på det lilla motståndet serberna mötte på marken vilket gjorde att de inte var i behov av lika mycket resurser som vid ett krig där två jämbördiga sidor står mot varandra.

NATO nyttjade egentligen varken Wardens eller Papes strategier utan tillämpade istället en blandning av dessa. Enbart luftmakt nyttjades vilket linjerar med Warden medan det var stridskrafter som attackerades i störst utsträckning, vilket återfinns i Papes teori. Strategin som nyttjades blev således något mellanting och precis som generallöjtnant Short uttalade sig

om under konflikten vore det kanske bättre att slå hårt från början för att påvisa allvaret med luftangreppen istället för att successivt öka intensiteten och se vad som fungerade.

De största tillkortakommandena som påträffats i analysen är NATO:s begränsningar i form av strikta insatsregler, liten målkatalog och de knappa resurser som varit disponibla. NATO:s oenigheter kring vilken strategi som skulle nyttjats samt deras rädsla för egna förluster är troligen vad som lett dem till ett agerande som gjorde att operationen tog betydligt längre tid än vad som var tanken. Vädet är en annan faktor som inte ska glömmas då en stor andel av uppdragen tvingades ställas in på grund av detta. Väder är dock något som NATO:s beslutsfattare bör varit medvetna om vid planerandet av operationen och kan således inte bära skulden för det utdragna förloppet. Viktigt att nämna är också det faktum att studien enbart tagit hänsyn till de militära medel som nyttjades under konflikten. Eftersom det inte gått att enfaldigt urskilja vad som gjorde konflikten långdragen eller fick den att sluta finns det anledning att rikta extra uppmärksamhet mot det som nämnts i forskningsöversikten av Byman och Waxman. Alltså de andra faktorerna som mycket väl kan ha påverkat förloppet men som ligger utanför teoriernas ramar. Med detta avses förhandlingar, stöd från andra stater och den diplomati som utspelade sig mellan parterna under konflikten som mycket väl kan haft en avgörande roll i händelseförloppet. För att konstatera detta krävs dock ytterligare studier vilka analyserar konflikten ur kontexter som inte avhandlar direkt våldsanvändning.

Varför gjordes inte en markinvasion från början av operationen? Eftersom det var resurs- och tidskrävande att transportera materiel och personal till platsen var det enklare att nyttja flygstridskrafter som är lätta att flytta och innebär mindre risker för personalen. Detta sågs troligen inte som nödvändigt eftersom NATO ändå trodde att operationen inte skulle ta lång tid. Av denna anledning finns det anledning att kritisera både NATO:s och Wardens övertro på luftmakt. Att luftmakt ska kunna nyttjas som någon sorts universal lösning i konflikter, som Warden förespråkar men också NATO bevisligen prövat verkar inte alltid fungera. Trots Wardens "ideala plan" har Operation Allied Force visat att det trots precisionsvapen är svårt att undvika civila skador, maktavare är svåra att förutspå och kan vara villiga att ta mycket skador innan kapitulation. Det är också svårt att påtvinga en motståndare sin vilja utan att fysisk närvaro.

Det fanns också en underfråga som löd: *Vad för lärdomar kan dras inför framtida fredsframtvingande insatser?* I följande avsnitt besvaras forskningsfrågorna med efterföljande diskussion.

En tydlig brist inom NATO under OAF är samstämmighet och enighet mellan olika stater. För detta krävs en i förhand utvecklad och väl samövad beslutsprocess i NATO. Utan detta kommer koalitioner fortsatt bli bromsade i framtida operationer.

Av resultatet att döma finns det, som nämnades i ”forskningsöversikt”, fortfarande anledning att förhålla sig kritisk till både Wardens och Papes teorier. Det har inte gått att urskilja några belägg för att någon av teorierna skulle vara allmängiltig och som tidigare nämnts har svagheter i teorierna återfunnits som en övertro på effekterna från luftmakt och begränsningar av precisionsvapen. Det går också att urskilja en övertro på effekterna av Papes teori om interdiktionsområden som trots relativt hög frekvens inte gav märkbar effekt varken i operationsområdet eller ur ett strategiskt perspektiv. Således blir en annan lärdom är att se luftmakt för vad det är. Luftstridskrafter är mycket effektiva i många avseenden men har ändå sina begränsningar vad gäller underrättelser, skador mot civila och förmåga att kontrollera territorium.

För att i framtida fredsframtvingande insatser kunna göra effektiva operationer krävs alltså omfattande förberedelser i förväg som inte byggs på antaganden om att motståndaren är förutsägbar. Förberedelserna måste också vara så väl utarbetade att de inte blir en begränsning i operationen så som de blev under OAF i form av oenigheter kring målval och strategier. Trots ny teknologi och avancerade luftstridskrafter är markförband en nödvändig resurs för att trovärdigt skydda lokalbefolkning.

Relevans för professionen

Syftet med studien har varit att undersöka tidsperspektivet i en fredsframtvingande insats för att på så vis kunna dra slutsatser kring genomföranden av liknande framtida insatser. Detta är relevant för så väl den globala officersprofessionen som för svenska Försvarsmakten. Krig är dyrt, traumatiserande, genererar många oskyldiga offer och bryter inte sällan ner hela stater. Att kunna göra detta så effektivt, snabbt och billigt som möjligt bör därför vara högst relevant för de instanser vilka innehar våldsmonopol. Studien har visat på olika brister hos NATO:s agerande i OAF vilket ger bidrag i planeringen av framtida liknande insatser. Gällande rele-

vans för Sveriges Försvarsmakt finns sedan länge samarbeten med FN vilka kan agera på liknande sätt som NATO gjorde 1999. Således bör även Sverige vara intresserade av studier vilka undersöker fredsframtvigande insatser ur ett tidsperspektiv för att stå bättre rustade för framtida samarbeten.

Behov av vidare forskning

För att öka förståelsen för fredsframtvigande insatser och vad som krävs för att nå snabb framgång kan andra liknande insatser undersökas som istället varit effektivare ur ett tidsperspektiv och jämföras med OAF för att identifiera vad som skiljer fallen åt. Exempel på detta skulle kunna vara sexdagarskriget som var en otroligt snabb operation utförd av Israel 1967. Under forskningsöversikten belystes också att flera författare på ämnet. Bland annat Byman och Waxman menar att inte enbart de militära medlen som användes kan förklara Miloševićs kapitulation. Eftersom enbart NATO:s militära agerande analyserats i denna studie vore det intressant att genomföra en studie som inriktar sig på de diplomatiska och politiska delarna i konflikten för att undersöka vilken roll dessa spelade.

Studien har också identifierat ett behov att närmare granska försvarssamarbeten mellan olika aktörer för att finna brister som skapar de friktioner som setts inom NATO under OAF. På så vis kan dessa brister urskiljas och förebyggas för att i framtiden inte ta energi från liknande insatser. Vidare finns det anledning att pröva Papes, men kanske framförallt Wardens, teorier sett till den övertro som tycks finnas kring dagens luftstridskrafter och de förenklingar som dessa teorier har kritiserats för i tidigare forskning.

Litteratur och referensförteckning

- BBC. "Balkans war: a brief guide", 03 2016. <https://www.bbc.com/news/world-europe-17632399>.
- Befring, Edvard, och Sten Andersson. *Forskningsmetodik och statistik*. Lund: Studentlitteratur, 1994.
- Byman, Daniel, och Matthew Waxman. "Kosovo and the Great Air Power Debate". *International Security* 24, nr 4 (2000): 5–38. <https://doi.org/10.1162/016228800560291>.
- Clinton, Bill. "The White house", 1999. <https://clintonwhitehouse4.archives.gov/WH/EOP/html/principals.html>.
- Daalder, Ivo H., och Michael E. O'Hanlon. *Winning ugly: NATO's war to save Kosovo*. Washington, D.C: Brookings Institution Press, 2000.
- "DoD News Briefing". Wasington, DC: US Department of Defense, 1999.
- Esaiasson, Peter, Mikael Gilljam, Henrik Oscarsson, Ann E Towns, och Lena Wängnerud. *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*, 2017.
- Forage, Paul C. "The Battle for Mount Pastrik: A Preliminary Study". *The Journal of Slavic Military Studies* 14, nr 4 (december 2001): 57–80. <https://doi.org/10.1080/13518040108430498>.
- Gullbrandsson, Sara, och Sten Ternblad. "Jugoslavienkriget 1999 Hur man angriper ett land från luften". FOI. Stockholm, 2002.
- Haave, Christopher E., Phil M. Haun, och Air University (U.S.), red. *A-10s over Kosovo: the victory of airpower over a fielded army as told by those airmen who fought in Operation Allied Force*. Maxwell Air Force Base, Ala: Air University Press, 2003.
- J. Kelly, Michael. "Can Sovereigns Be Brought to Justice? The Crime of Genocide's Evolution and the Meaning of the Milosevic Trial". *St. John law review*, nr vol 76 (2002): 122.
- Jensen, Tommy, och Johan Sandström. *Fallstudier*, 2016.
- Johannessen, Asbjørn, Per Arne Tufte, och Geije Johansson. *Introduktion till samhällsvetenskaplig metod*. Malmö: Liber, 2003.
- Johansson, Alf W. *Europas krig: militärt tänkande, strategi och politik från Napoleontiden till andra världskrigets slut*. Stockholm: Norstedt, 2010.
- Lambeth, Benjamin S. *NATO's air war for Kosovo: a strategic and operational assessment*. Project Air Force series on Operation Allied Force. Santa Monica, CA: Rand, 2001.
- Nardulli, Bruce R., red. *Disjointed war: military operations in Kosovo, 1999*. Santa Monica, CA: Rand, 2002.
- NATO. "NATO speech: Press conference", 1999. <https://www.nato.int/kosovo/press/p990327a.htm>.
- Olsen, John Andreas, red. *A history of air warfare*. 1st ed. Washington, D.C: Potomac Books, 2010.
- Pape, Robert A. "The Limits of Precision-guided Air Power". *Security Studies* 7, nr 2 (december 1997): 93–114. <https://doi.org/10.1080/09636419708429343>.
- . "The True Worth of Air Power". *Foreign Affairs* 83, nr 2 (2004): 116. <https://doi.org/10.2307/20033906>.
- Pape, Robert Anthony. *Bombing to win: air power and coercion in war*. Cornell studies in security affairs. Ithaca, N.Y: Cornell University Press, 1996.
- Warden, John A. "Strategy and Airpower". *Air & Space Power Journal* Spring (1), nr 25 (2011): 64–77.
- . *The air campaign: planning for combat*. Rev. ed. San Jose: toExcel, 1998.
- . "The enemy as a system". *AIRPOWER JOURNAL*, nr 1 (1999): 40–55.
- Whitney, Craig R. "Crisis in the balkans: NATO; NATO cheif admits bombs fail to stem serb operations." *NY times*. 28 april 1999. <https://www.nytimes.com/1999/04/28/world/crisis-in-the-balkans-nato-nato-chief-admits-bombs-fail-to-stem-serb-operations.html>.